
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 339.9(477+510)

О. О. Євдоченко, к. е. н., доцент**СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ
ДВОСТОРОННЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КИТАЄМ**

Анотація. В статті на основі аналізу показників торговельно-економічного розвитку та узагальнення еволюції та особливостей сучасного етапу двосторонніх відносин України з Китаєм обґрунтовано стратегічні пріоритети двостороннього співробітництва.

Ключові слова: двосторонні відносини, стратегічні пріоритети, Україна-Китай.

Е. А. Евдоченко, к. э. н., доцент**СОВРЕМЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ
ДВОСТОРОННЕГО СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ С КИТАЕМ**

Аннотация. В статье на основе анализа показателей торгово-экономического развития и обобщения эволюции и особенностей современного этапа двусторонних отношений Украины с Китаем обоснованы стратегические приоритеты двустороннего сотрудничества.

Ключевые слова: двусторонние отношения, стратегические приоритеты, Украина-Китай.

О. О. Yevdochenko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor**THE MODERN PECULIARITIES AND STRATEGIC PRIORITIES
OF BILATERAL COLLABORATION BETWEEN UKRAINE AND CHINA**

Abstract. Strategic priorities of bilateral cooperation between Ukraine and China are grounded on the analysis of trade and economic development indicators and generalization of evolution and peculiarities of current stage of bilateral cooperation.

Keywords: bilateral cooperation, the strategic priorities, Ukraine-China.

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах нестабільності політичного середовища України, конфлікту на Донбасі, закриття одного з основних ринків збуту, життєвої необхідності впровадження економічних реформ актуалізується питання зміцнення двосторонніх відносин з іншими, не менш важливими в стратегічному контексті країнами, та пошук потенційно можливих сфер співробітництва.

Постановка проблеми. Співпраця України з азійськими країнами розпочалася з часів становлення її незалежності, розбудови національної економіки та інтенсифікації інтеграції країни в процеси глобалізації. Китайська народна республіка завжди посідала провідне місце в міжнародних відносинах України. Обсяги двосторонньої торгівлі постійно зростали, посилювалася галузева співпраця. Сьогодні пошук нових шляхів співробітництва та розвиток вже існуючих є невід'ємною частиною зовнішньої політики України, оскільки протягом останніх років значно погіршилися відносини з колись стратегічно важливим партнером – Російською Федерацією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню стратегічного партнерства України з Китаєм присвячено значну кількість публікацій. Серед авторів, які досліджували аспекти двостороннього співробітництва, доцільно виділити праці Гончарука А., Генералова О., Короля В., Тарасової В., Перебийніса В., Поворозника В., Ярошенка Є. та інших фахівців.

Мета та завдання статті. Метою та завданням даної статті є на основі аналізу еволюції та особливостей співробітництва України з Китаєм обґрунтувати стратегічно пріоритетні напрями двосторонньої співпраці в сучасних умовах глобального розвитку.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Виклад основного матеріалу. Початком двосторонніх відносин між Україною та КНР прийнято вважати 1991 рік, коли Китай офіційно визнав незалежність та суверенність України та було встановлено дипломатичні відносини. Станом на вересень 2015 року між країнами було підписано 295 нормативно-правових документів, серед яких 177 документів основного списку та 118 документів додаткового списку. Найбільш активно нормативно-правова база розвивалася протягом 2010-2013 років, коли було укладено кожен третій документ основного списку (57 із 177). В багатьох документах наголошується про необхідність поглиблення та розвитку дружніх зв'язків між країнами, окреслені основні напрями розвитку двостороннього співробітництва в усіх сферах. [1]

Китай вже три роки поспіль є другим торговим партнером України, хоча в останні два роки намітилася тенденція щодо скорочення абсолютних показників торгівлі. Головною причиною, на думку фахівців, є глибока системна криза української економіки, що супроводжується падінням промислового виробництва і платоспроможного попиту. Крім того, інтенсифікацію зовнішніх відносин між двома країнами протягом останніх років можна пояснити ще й закриттям російського ринку для українських товарів. [2, с.15] Зокрема, активізувалося співробітництво у військово-технічній сфері, авіаційній галузі та сільському господарстві (так, за підсумками першого півріччя 2015 року Україна стала лідером з постачання кукурудзи до Китаю, випередивши США). [3, с.17]

Двостороння торговельно-економічна співпраця між країнами регулюється Угодою між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про торговельно-економічне співробітництво (1992 р.), згідно з якою встановлено режим найбільшого сприяння щодо стягнення мита на експортні та імпорتنі товари двох країн, податків та інших внутрішніх зборів.

У 2014 році товарообіг між Україною та КНР (за даними Генеральної митної адміністрації КНР), склав 8,594 млрд. дол. США, що менше аналогічного показника 2013 р. на 22,7%. При цьому, експорт товарів з України становив 3,486 млрд. дол. США (зростання на 6,5%), імпорт – 5,108 млрд. дол. США (зменшення на 34,9%). Сальдо двосторонньої торгівлі на користь КНР склало 1,622 млрд. дол. США. [4]

Динаміка обсягів двосторонньої торгівлі між Україною та Китаєм за даними української статистики наведено в таблиці 1 (* - показники 2014 року наведено без обсягів торгівлі АР Крим та м. Севастополя).

Таблиця 1

Динаміка обсягів двосторонньої торгівлі України з КНР

Рік	Експорт		Імпорт		Сальдо
	тис. дол.	% до поперед.	тис. дол.	% до поперед.	
2002	699 947,11	129,12	259 657,08	132,75	440 290,03
2005	711 241,23	85,77	1 810 404,15	у 2,4 рази	-1 099 162,92
2010	1 316 550,10	91,80	4 700 393,50	171,9	-3 383 843,30
2014*	2 674 125,80	99,4	5 410 952,70	72,7	-2 736 826,80

Так, у 2014 році експорт до Китаю становив 4,96% вітчизняного експорту, імпорт з КНР - 9,94% загального обсягу імпорту. Як видно з рисунку, у 2014 році основу китайського імпорту склали: механічне обладнання, машини, устаткування та механізми, текстиль та текстильні вироби, недорогоцінні метали та вироби з них, полімерні матеріали, пластмаси та каучук, різні товари і вироби (переважно меблі, освітлення, іграшки та ін.), взуття, головні убори, парасольки, продукція хімічної промисловості. Провідні позиції в українському експорті до КНР у 2014 році продовжували займати мінеральні продукти (в основному руди залізні, шлаки та зола, енергетичні матеріали та ін.), питома вага яких становила 65,9% від загального обсягу експорту до КНР; жири і олії тваринного або рослинного походження; продукти рослинного походження (переважно зернові), деревина та вироби з неї, механічне обладнання, машини, устаткування та механізми, недорогоцінні метали та вироби з них. Кожна з інших товарних позицій українського експорту до КНР не перевищували 1% у загальній структурі експорту. [4]

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

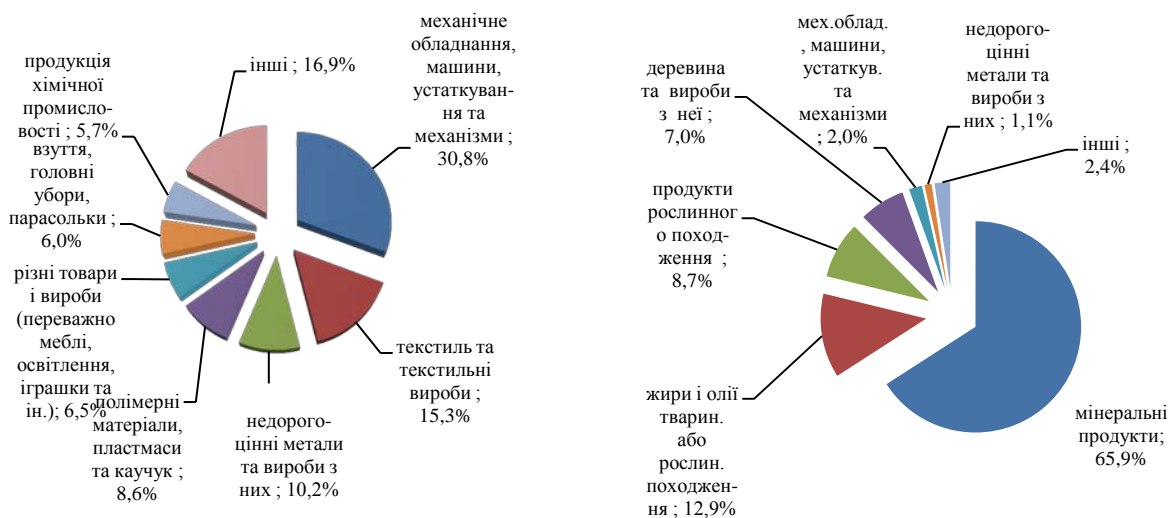

Рис.1. Товарна структура імпорту з Китаю (ліворуч) та вітчизняного експорту (праворуч) до Китаю у 2014 році, %

Джерело: побудовано автором на основі даних <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/trade> [4]

За 6 місяців 2015 року товарообіг між Україною та КНР склав 3,475 млрд. дол. США, що менше аналогічного показника 2014 р. на 21,5%. При цьому, експорт товарів з України становив 1,938 млрд. дол. США (зростання на 3,8%), імпорт – 1,538 млрд. дол. США (зменшення на 40,0%). Позитивне сальдо двосторонньої торгівлі на користь України склало 400 млн. дол. США. Зростання експорту української продукції в КНР відбулось за рахунок збільшення поставок продукції рослинного походження, переважно зернових, майже у 8 разів (727%); механічного обладнання, машин, устаткування та механізмів на 23% та жирів і олій тваринного або рослинного походження на 14%. [4]

На сьогодні Україна з КНР уклали значну кількість контрактів на постачання українських зернових, м'яса та м'ясопродуктів на китайський ринок. Для цього китайська сторона провела ряд заходів щодо сертифікації української агропродукції. У минулому році українська сторона, незважаючи на численні труднощі, війну та економічну кризу, виконала взяті на себе зобов'язання й поставила в КНР 1,5 млн. тонн кукурудзи. У поточному році укладено додаткові контракти на постачання 600 тис. тонн зернових. Виконавши дане зобов'язання, Україна небезпідставно сподівається на подальший розвиток співпраці з китайською стороною в агропромисловій сфері. Оскільки споживання кукурудзи в країні стійко зростає, що обумовлено збільшенням споживання різного виду м'яса (кукурудза використовується як корм), виснаженням власних запасів і зростанням цін на внутрішньому ринку, Китай, який посідає друге місце у світі за кількістю споживаної кукурудзи, вийшов із пропозицією про підготовку ще ряду угод з Україною. Крім того, на збільшення обсягів українських зернових у поставках до Китаю вплинуло зниження інтересу китайських покупців до американської кукурудзи через вимоги американських постачальників покласти витрати з можливих ризиків, пов'язаних з імпортом генетично модифікованої продукції, на замовників. [5, с. 20-21].

Станом на 01.01.2015 р. обсяг інвестицій з КНР в економіці України склав 24 млн. дол. США. Найбільший обсяг китайських інвестицій спрямовано до підприємств у сфері промисловості – 30,5%, у тому числі деревообробної промисловості – 20%; сільського господарства – 20%; транспорту – 15%; оптової та роздрібною торгівлі – 14%. Сьогодні в Україні відкрито представництва найбільших китайських виробників телекомунікаційного обладнання Huawei, ZTE, Xinwei. У КНР працюють представництва ДК «Укрспецекспорт», ПАТ «Мотор-січ», ПАТ «ФЕД», «Креатив Груп», «Корум Груп» [4].

Серед конкретних проектів, що реалізуються або плануються до реалізації в Україні за рахунок експортних кредитів, доцільно виокремити наступні:

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- 1) Виконання контракту щодо реалізації національного проекту «Повітряний експрес – організація залізничного пасажирського сполучення м. Київ – міжнародний аеропорт «Бориспіль» та будівництво інших інфраструктурних об'єктів Київського регіону» (вартість проекту - 372 млн. доларів США);
- 2) Реалізація спільних проектів у рамках підписаного Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством аграрної політики та продовольства України та Експортно-імпортним банком КНР щодо співпраці у галузі сільського господарства на суму 3 млрд. дол. США;
- 3) Реалізація в галузі енергетики кредитної угоди між НАК «Нафтогаз України» і Банком розвитку Китаю на суму 3,65 млрд. дол. США, зокрема, будівництво установки газифікації вугілля на Одеському припортовому заводі, модернізація низки українських ТЕЦ, будівництво газового інтерконектора між Україною та Польщею, модернізація Шебелінського ГПЗ ПАТ «Укргазвидобування».

Здійснення пілотного проекту будівництва соціального житла з іпотечним кредитуванням в м. Київ вартістю 1 млрд. дол. США в рамках Меморандуму про взаєморозуміння щодо співпраці з питань будівництва доступного житла в Україні між Міністерством регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ та Китайською державною компанією CITIC Construction Co., Ltd.

Перспективним стратегічним напрямком економічного співробітництва з КНР є безпосереднє залучення України до реалізації ініціативи Голови КНР щодо розбудови Економічного поясу Шовкового шляху, тобто Китай приєднав Україну до процесу створення єдиної системи інфраструктурних і торгових шляхів у Євразії, яка має об'єднати східну та західну частини континенту й стати аналогом Великого шовкового шляху у XXI ст. [2; 4].

Співпраця України з КНР у галузі освіти, науки і техніки є одним з пріоритетних напрямів двосторонніх відносин. Головним механізмом її реалізації є Комісія зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР, яка створена у 2011 р., а також низка профільних Підкомісій, у тому числі, з питань науково-технічного співробітництва, за час існування яких спектр напрямків співробітництва був розширений, спільно було профінансовано роботи в 98 науково-технічних проектах у рамках відповідних дворічних програм співробітництва, зареєстровано 4 патенти, втілено у виробництво 11 наукових винаходів та опубліковано 17 профільних наукових досліджень. Пріоритетними напрямками співробітництва у галузі НТС визначено: енергоефективність, авіабудування, суднобудування, раціональне природокористування, розвиток аерокосмічних, інформаційних та комунікаційних технологій, а також підготовку і стажування аспірантів та молодих вчених. Активно ведеться співробітництво з Академією технологічних наук України та Інститутом електрозварювання ім. Є.О.Патона НАН України. Між Україною та Китаєм реалізуються такі перспективні форми науково-технічної співпраці як українсько-китайські центри та технопарки: у м. Цзінань (провінція Шаньдун), у м. Харбін (провінція Хейлунцзян) та у м. Шанхай. [6]

Перший Українсько-китайський парк високотехнологічного співробітництва було відкрито у м. Цзінань у листопаді 2002 р., основною метою діяльності якого є формування ефективного механізму взаємовигідного трансферу високих технологій, спільної розробки науково-технічних проектів та їх впровадження у виробництво; створення спільних підприємств з реалізації наукоємної і високотехнологічної продукції. У січні 2003 р. в м. Харбін (провінція Хейлунцзян) було відкрито українсько-китайський Центр зварювання і споріднених технологій. У лютому 2011 р. у м. Шанхай відкрито новий Українсько-китайський технопарк, який займається співпрацею у галузі морських наук і технологій, біомедицини, нових матеріалів, аерокосмонавтики, нових джерел енергії та інших. [6]

Підкомісія з питань співробітництва в галузі освіти сприяє реалізації низки конкретних проектів динамізації взаємовигідної співпраці в галузі освіти і науки, зокрема, вдосконалення договірно-правової бази, обміну інформацією та досвідом, а також всебічну підтримку вивчення української мови в КНР та китайської – в Україні. Під час засідання підписано оновлену міжвідомчу Угоду про співробітництво в галузі освіти, відповідно до положень якої кількість державних стипендій, що надає одна сторона студентам іншої сторони, була збільшена у чотири рази: з 25 до 100, починаючи з 2013 р. Станом на 2015 рік, в Україні створено 5 Інститутів Конфуція, в яких

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

вивчаються китайська мова та культура. Крім того, у Київській гімназії східних мов №1 створено Клас Конфуція [6].

Протягом останніх років у Китаї відкрито українсько-китайський Центр з трансферу технологій суднобудування та океанічного проектування створеного на базі Університету науки і технологій провінції Цзяньсу спільно з Національним університетом кораблебудування ім. Адмірала Макарова (м. Миколаїв), у Тяньцзінському університеті іноземних мов створено Шевченківський центр українсько-китайських культурних зв'язків, у Далянському університеті іноземних мов (провінція Ляонін) у рамках Угоди з Київським національним лінгвістичним університетом створено Центр вивчення України ім. Т.Г.Шевченка, між Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут» та Університетом м. Хуейчжоу було підписано Договір про створення в КНР спільного вищого навчального закладу, у Шанхайському університеті іноземних мов створено Центр дослідження України, де китайські студенти розпочали вивчення української мови та літератури [6].

Підкомісія з питань співробітництва в галузі медицини займається питаннями охорони здоров'я, співпраці у галузі традиційної китайської медицини - вирішення питання створення в Україні лікувально-діагностичного Центру традиційної китайської медицини [6].

Ключовим напрямом українсько-китайського співробітництва на найближчі роки залишатиметься агропромислова сфера. Китай готовий вкладати і в модернізацію логістики експорту зернових, що дозволить Україні значно наростити свій експортний потенціал за рахунок розвитку зернової логістики. КНР зацікавлена у налагодженні співпраці з Україною в галузі виробництва літаків. Китайська сторона вивчає можливості серійного виробництва нового українського транспортно-вантажопідйомністю до 18 тонн розробки ДП «Антонов» (Київ) на потужностях в КНР. Китайська сторона демонструє також зацікавленість у налагодженні спільного виробництва авіаційних двигунів з Державним концерном «Укроборонпром». У центрі уваги також інфраструктурні проекти. Зокрема, Китайська компанія «Синв Україна» планує інвестувати в розвиток українських портів близько 5 млрд. дол. США. [2, с. 20-26]

У 2014 р. ТПП України підписано Декларацію щодо створення «Ділової ради Великого шовкового шляху» з метою налагодження партнерських відносин щодо співробітництва між торговельно-промисловими палатами країн та рядом китайських компаній [2].

Висновок. В сучасних умовах турбулентного розвитку як світової економіки, так і національного бізнес-середовища для України є вкрай важливим двостороннє стратегічне дружнє партнерство та співробітництво. З огляду на проведений аналіз, співробітництво з КНР є саме тим вектором розвитку, який може забезпечити зростання показників розвитку як в торговельно-економічній сфері, так і в багатьох інших секторах економіки. На думку більшості фахівців, ключовими завданнями для українського Уряду повинні бути прискорення темпів реформування економіки, визначення переліку пріоритетних стратегічних двосторонніх проектів та забезпечення їх підтримки, вдосконалення процедури моніторингу і контролю за виконанням українсько-китайських домовленостей тощо.

Література

1. Офіційний сайт Посольства України в Китайській Народній Республіці та в Монголії (за сумісництвом) [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/legal-acts>
2. Поворозник, В. Проект «Один пояс - один шлях»: можливості для України [Електронний ресурс] / В. Поворозник, В. Перебийніс // Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). – 2015. – Режим доступу: http://www.icps.com.ua/assets/uploads/images/files/china_project_s.pdf
3. Ярошенко, Є. Місце України в глобальних стратегіях Китаю [Електронний ресурс] / Є. Ярошенко, В. Перебийніс // Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД).-2015. – Режим доступу: http://www.icps.com.ua/assets/uploads/images/files/china_mesto_s.pdf
4. Офіційний сайт Посольства України в Китайській Народній Республіці та в Монголії (за сумісництвом) [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/trade>
5. Тарасова, В. Розвиток українсько-китайського співробітництва: розширення сфер співпраці [Електронний ресурс] / В. Тарасова // Україна: події, факти, коментарі. – 2015. – № 15. – С. 17–29. – Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2015/ukr15.pdf>
6. Офіційний сайт Посольства України в Китайській Народній Республіці та в Монголії (за сумісництвом) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/science>

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

7. Офіційний сайт Посольства України в Китайській Народній Республіці та в Монголії (за сумісництвом) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/diplomacy>

References

1. Ofitsiynyi sait Posolstva Ukrainy v Kytaiskii Narodnii Respublitsi ta v Monholii (za sumisnystvom) [Official website of the Embassy of Ukraine in the People's Republic of China and in Mongolia (concurrently)]. (n.d.). *china.mfa.gov.ua* Retrieved from: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/legal-acts> [in Ukrainian].
2. Povoroznyk, V., & Perebyinis, V. (2015). *Proekt «Odyn poias - odyn shliakh»: mozhyvosti dlia Ukrainy [Ukraini [The "One belt - one way" project: opportunities for Ukraine]*. International Centre for Policy Studies. Retrieved from: http://www.icps.com.ua/assets/uploads/images/files/china_project_s.pdf [in Ukrainian].
3. Yaroshenko, Ye. (2015). *Mistse Ukrainy v hlobalnykh stratehiakh Kytau [Ukraine's place in the global strategies of China]*. International Centre for Policy Studies. Retrieved from: http://www.icps.com.ua/assets/uploads/images/files/china_mesto_s.pdf [in Ukrainian].
4. Ofitsiynyi sait Posolstva Ukrainy v Kytaiskii Narodnii Respublitsi ta v Monholii (za sumisnystvom) [Official website of the Embassy of Ukraine in the People's Republic of China and in Mongolia (concurrently)]. (n.d.). *china.mfa.gov.ua* Retrieved from: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/trade> [in Ukrainian].
5. Tarasova, V. (2015). Rozvytok ukrainsko-kytaiskoho spivrobitnytstva: rozshyrennia sfer spivpratsi [The development of Ukrainian-Chinese cooperation: expand the areas of cooperation]. *Ukraina: podii, fakty, komentari - Ukraine: events, facts, comments*, 15, 17–29. Retrieved from: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2015/ukr15.pdf> [in Ukrainian].
6. Ofitsiynyi sait Posolstva Ukrainy v Kytaiskii Narodnii Respublitsi ta v Monholii (za sumisnystvom) [Official website of the Embassy of Ukraine in the People's Republic of China and in Mongolia (concurrently)]. (n.d.). *china.mfa.gov.ua* Retrieved from: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/science> [in Ukrainian].
7. Ofitsiynyi sait Posolstva Ukrainy v Kytaiskii Narodnii Respublitsi ta v Monholii (za sumisnystvom) [Official website of the Embassy of Ukraine in the People's Republic of China and in Mongolia (concurrently)]. (n.d.). *china.mfa.gov.ua* Retrieved from: <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/diplomacy> [in Ukrainian].

Надійшла 02.10. 2015